

Populisme: nee, volkspartij: ja Likken aan de wonden van de verkiezingen

Frank van den Heuvel

We leven in een land waar de PVV groter is dan het CDA. Dat is op zijn minst wennen. Maxime Verhagen was het meest helder en realistisch: 'Er komt geen kabinet-Balkenende 5'. Het CDA moet gaan nadenken en aan de slag. De politieke bestuurderspartij moet weer een echte volkspartij worden, die midden in de samenleving staat en weet wat daar gebeurt. Niet populistisch en op het snelle succes gericht, maar een solide, brede volkspartij met denkkracht in het hoofd en antennes in de maatschappij. Het CDA moet een mix zijn van een belangenorganisatie, een ledenorganisatie à la de Rabobank, een denktank en een politieke partij.

Het zwaartepunt moet buiten 'Den Haag' liggen, want daar wonen de mensen, daar vindt het leven plaats en daar liggen de knelpunten en de oplossingen. Nu beginnen de politici primair in Den Haag, terwijl dat het sluitstuk moet zijn. Het CDA kan in dezen veel leren van de oude KVP, de enige echte volkspartij die Nederland ooit gehad heeft. Ook kan het CDA leren van wat zich de afgelopen jaren heeft afgespeeld op, wat woensdag bleek, de slagvelden van Brabant en Limburg. Nadat eerder de SP en de lokale politieke partijen hier veel stemmen weggehaald hebben bij het CDA, sloegen woensdag de VVD en de PVV toe in deze bolwerken van het CDA.

Volatiliteit op alle fronten

Wat is eraan de hand in de samenleving? Waarom deze uitslag op 9 juni? En wat moet het CDA doen? De samenleving is nu ruim tien jaar op drift. Sinds de technocratie van Paars 2 zijn mensen hun oriëntatie kwijt en slaat iedere verkiezingsdag de volatiliteit toe. De laatste zes maanden hebben vijf verschillende partijen aan kop gestaan in de peilingen. Deze volatiliteit zien we op alle fronten. In de jaren zestig hadden we de zwevende gelovige, vervolgens kregen we de zwevende kiezer en nu hebben we ook de zwevende spaarder. Allemaal zijn ze op zoek naar vastigheid, want zwevende kiezers zoeken stabiele partijen en uiteindelijk wil de zwevende spaarder een solide bank. De mensen zoeken naar duidelijkheid, overzicht en houvast of in ieder geval het gevoel van zekerheid. Voor veel mensen gaat de wereld te snel. Europa wordt groter, internet jaagt het tempo op, de wereld is het speelveld geworden. En dan komen er een bankencrisis, een economische crisis en een eurocrisis.

Mensen worden onzeker. Het is met name Wilders die dit aanvoelt en hierop inspeelt, op de onrust en de onvrede. De PVV wist de afgelopen jaren eerst de autochtone onderklasse aan zich te binden door aandacht te geven aan hun punten. Wilders wist de snaar te raken van deze mensen die zich achtergesteld voelen, omdat allochtonen, milieu, derde wereld en zelfs dieren belangrijker gevonden werden dan zij. Het is hetgeen de sociologen Houtman e.a. beschrijven in hun boek *Farewell to the Leftist Working Class* dat deze groep mensen, overal in Europa, zich in de steek gelaten voelt door de sociaaldemocraten en weglucht in rechts-populistische partijen, die wel oog hebben voor hun onveiligheid, pensioendatum en een sjekie in de buurtkroeg. Nadat Wilders deze mensen voor zich gewonnen had, borduurde hij verder op de onzekerheid van mensen. Zowel de jongeren als de ouderen zijn massaal gevallen voor de PVV op zoek naar de zekerheid van een toekomst met baan en huis en pensioen en veiligheid. De PVV won de scholierenverkiezingen en blijkt ook verkrijzend Zuid-Nederland gewonnen te hebben.

Premier-bonus werd malus

Wat is er gebeurd op 9 juni? Het was een slagveld met het CDA als het grootste slachtoffer. De VVD scoorde goed omdat de liberalen het

meest betrouwbaar overkomen wanneer het over de economie gaat en ze heeft de charme van het niet geregeerd hebben. Ook heeft VVD een perfecte campagne gevoerd. De PvdA kon tegenspel bieden, maar onvoldoende. En Wilders deed wat hij moest doen: duidelijkheid tonen door zijn tegenstanders keihard aan te vallen, Den Haag te verketteren, maximaal in te spelen op onzekerheid en op deze manier zijn achterban adequaat te bedienen.

Wat ging er mis voor het CDA? Veel. De discussie over de houdbaarheid van de lijsttrekker is reeds veel gevoerd. Los van de verdiensten van Balkenende, want die zijn er wel degelijk, is het nu nog begrijpelijker dat de Amerikanen in hun grondwet opgeschreven hebben dat twee termijnen het maximum is. Ze hebben geleerd van Europa met zijn te lang regerende vorsten en politici. De premier-bonus werd een malus.

Verder zijn regeringen niet populair en het CDA vormde zo ongeveer in zijn eentje nog de regering met Balkenende als symbool van deze macht. Vervolgens hakte iedereen op hem in, om een stukje van de CDA-taart in te kunnen pikken. Maar er ging meer fout bij het CDA. Meer fundamenteel. Het CDA heeft zijn traditionele achterban verwaarloosd en is, wederom, verworpen tot een Haagse partij die prima kan regeren, maar vergeet de achterban mee te nemen en te koesteren als bron van ideeën, gevoelens en maatschappelijke kennis.

De antennes zijn verwaarloosd of genegeerd. We hadden de SP als de radicale vleugel van de KVP en misschien kunnen we dit nu ook zeggen van de PVV. Deze twee partijen hebben, tezamen met de lokale politieke partijen bij de raadsverkiezingen, oog voor de noden en gevoelens van de mensen. Ze voelen beter aan wat in de haarvaten van de samenleving speelt dan het CDA. In de CDA-gebieden van Brabant en Limburg voelen de mensen zich verweesd.

Het CDA is hun partij niet meer, ze voelen zich in de steek gelaten en hun onzekerheid en zoektocht naar houvast blijft onbeantwoord. De PVV als grootste partij van Zuid-Nederland, waar het nog immer op zoek naar zekerheid en betrokkenheid zoekend Brabant en Limburg op stemt zonder racist te zijn. En we konden dit weten, want vorig jaar tijdens de Europese verkiezingen scoorde de PVV in het volstrekt blanke Volendam 45% van de stemmen. In Volendam, de spiegel van Nederland, waar voetbal, vissers, volksmuziek en PVV heersen, wordt alles uitvergroet. Katholiek Volendam is miniatuur Zuid-Nederland.

De PVV scoort eveneens in de andere katholieke gebieden, Twente en Oost-Zeeuws-Vlaanderen. Waar vroeger de KVP als brede volkspartij heerste, heerst nu de PVV. Katholieken willen iconen en beeld dragers. En deze iconen krijgen hun onvoorwaardelijke steun. Sociologen, politici en anderen die willen weten hoe Nederland in elkaar zit moeten naar Volendam afreizen. Daarom is een live-uitzending vanuit Volendam vanwege een stukgelopen relatie logischer dan RTL Boulevard zelf besefte.

Gevoel van verbondenheid

Het CDA mist momenteel de fijnmazigheid die nodig is en weet bij mensen niet meer de juiste snaar te raken. Natuurlijk, katholieken zijn altijd grilliger, misschien minder trouw en meer vatbaar voor anderen die hun aandacht geven. En als anderen dan met een helder economisch programma, een stevig en duidelijk beleid betreffende veiligheid en met 'dicht-bij-huisoplossingen' komen, dan zijn de katholieken vertrokken naar VVD, PVV, de lokale partijen of ze blijven thuis. Als het CDA dan bovendien niet meer de katholieke, regionale beeld dragers kan laten zien, bij wie de mensen het gevoel hebben dat dat 'er inne van ons' is, dan gaat de afkalking snel. Maar ze komen ook weer snel terug als het gevoel er weer is.

Mensen willen die betrokkenheid. Niet meer gebaseerd op religie in de ouderwetse zin van het woord, maar wel de aandacht en de eigenheid die dat gewilde overzicht bieden, zoals de CSU dat al decennia in Beieren weet te realiseren. Het CDA, dat naast de economie ook de solidariteit en het rentmeesterschap in huis heeft, mag hier niet verliezen van een VVD, die het heil enkel van de markt verwacht. Een partij als het CDA, in ieder dorp aanwezig, mag deze

MK2010

Illustratie: Max Kisman

Spiegel van Nederland

Volendam, waar vissers, volksmuziek en voetbal heersen, vergroot alles uit

In het volstrekt blanke Volendam stemde al eerder 45% op de PVV

Katholieken hebben behoefte aan iconen en beeld dragers

slag niet verliezen van een PVV, die wegkomt met vijf slogans en nul leden. Toch gebeurt het.

Vier rollen voor het CDA

Terug naar de opdracht voor het CDA. Het CDA moet organisatorisch, ideologisch en strategisch aan de slag. Allereerst organisatorisch. Het CDA moet weer een volkspartij worden. Ik refereerde al aan de KVP. In de glorie dagen was de KVP het politiek onderdak voor katholiek Nederland, een volkspartij, een 'catch all'-partij in politologische termen. De KVP was een beweging met culturele, religieuze en maatschappelijke kanten. En natuurlijk was er ook een politieke tak in Den Haag om daar de kennis, netwerken, ideeën, gevoelens opgedaan in de beweging mee naartoe te nemen en om te zetten in invloed en uiteindelijk ook macht. Den Haag was het sluitstuk van de beweging, terwijl de Haagse spelers van politieke partijen Den Haag nu vaak als startpunt en maat der dingen nemen.

Het CDA moet zich ook meer omvormen tot een maatschappelijke beweging, waarbij het merk (degelijkheid, warmte), reputatie (ruim honderd jaar bestuurservaring) en infrastructuur (honderden afdelingen) inzet. Vier rollen voor het CDA als beweging. Allereerst kan het CDA de organisator van belangen zijn, die allianties aangaat, die passen bij het gedachtegoed. Rond maatschappelijke thema's als onderwijs, zorg, internationale solidariteit en ethische kwesties is het CDA bij uitstek een goed forum.

Op de tweede plaats dient het CDA een zakelijk georganiseerd bedrijf te zijn dat faciliteiten biedt aan leden en donateurs. Hierbij kun je denken aan het ondersteunen van leden bij het regelen van allerlei maatschappelijke zaken, waar overheden tekortschieten. Het CDA kan leren van een grote ledenorganisatie als de Rabobank met betrokkenheid van onderop. Dan passen de lokale CDA-afdelingen zich aan aan de omgeving als alternatief voor de lokale politieke partijen, die de ervaring en expertise van een grote partij missen.

Op de derde plaats opereert binnen de politieke partij-nieuwe stijl een denktank die de moed heeft steeds onafhankelijk ideeën te genereren, te publiceren, uit te spreken en te laten horen aan de politici. Het huidige weten-

schappelijk instituut is dan de aanzet tot een wetenschappelijk netwerk dat een prominente rol gaat spelen tussen maatschappij en politieke arena. Een denktank die niet per definitie de spreekbuis is van Tweede Kamerfractie of kabinet, maar in een nieuw 'trialisme' meespeelt.

Tot slot heeft de nieuwe volkspartij haar representatie in Den Haag. Nadrukkelijk dient deze politieke tak, het sluitstuk van het geheel en niet het begin, ingebed te zijn in de gehele beweging. Als spil binnen de belangencoalities, gesteund en gevoed door een brede ledenorganisatie en aangejaagd door een kritische en vooruitdenkende groep mensen.

Noblesse oblige

Naast de organisatie dient de inhoud op orde te zijn bij het CDA en dat mag en moet gestoeld zijn op een ideologische basis. Zoals de denktank van het CDA in 1995 met zijn manifest en richtsnoer 'Nieuwe Wegen, Vaste Waarden' kwam, de partij inhoudelijk nieuwe kracht gaf, zo kan dat nu weer.

Interessant in dezen zijn ook de gedachten van de Britse theoloog Phillip Blond. Deze naaste adviseur van premier Cameron pleit voor menselijke verhoudingen in plaats van de heiligverklaring van staat en markt.

Het derde punt is de strategie, want politieke ideeën zijn belangrijk, maar er moet ook altijd de wil zijn om deze uit te voeren, te realiseren. En wanneer de vraag komt of het CDA bereid is te regeren of kiest voor de oppositie, volg ik de lijn van de oude KVP. Het CDA moet altijd bereid zijn te regeren, want je hebt als politieke partij een noblesse oblige om niet alleen te roepen, maar ook te realiseren. En dan heeft het CDA genoeg in huis om te werken aan het noodzakelijke opbouw- en reparatiewerk dat noodzakelijk is, én om mee te regeren.

Sterker: juist dan hebben deze frontlieden in Den Haag urgent het netwerk, de ideeën en bovenal de mensen nodig, die een brede volkspartij maken tot wat ze is. En juist een regerende volkspartij kan zich geen populisme aan de zijlijn veroorloven.

Frank A.M. van den Heuvel is lid van de redactie van **Christen-Democratische Verkenningen**.

